

Вплив інституту президентства на курс України як у внутрішній, так і в зовнішній політиці є вагомим, адже саме президент виступає координатором внутрішніх перетворень у державі та є творцем іміджу країни на міжнародній арені.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Виникнення інституту президентства у світі було пов'язано з пошуком США нового способу організації вищої державної влади, передбачає створення сильної виконавчої влади і в той же час виключає можливість її перетворення в тиранію. Інститут президентства у світі, започаткований як заперечення монархії, затвердив республіканську форму правління. Її характерні риси - виборність і обмеження терміну повноважень глави держави.

Юридичне значення і реальний політичний статус президента залежать від форми державного правління, а також існуючого у країні політичного режиму. Інститут президентства в усіх системах державної влади завжди має певний вплив як на виконавчу, так і на законодавчу владу.

Інститут президентства - явище нове для України, яке досі не мало традицій у державотворенні. Значним впливом на започаткування вищезазначеного є досвід даного інституту в СРСР. Систему правління в Україні можна охарактеризувати як президентську "змішану" систему, або як "змішану" систему із сильним президентом, оскільки конституція передбачає подвійну відповідальність уряду - перед президентом і парламентом, що є характерною рисою "змішаної" системи правління. У той же час президент володіє широким колом прерогатив вищої виконавчої влади та має вирішальний вплив на її формування і діяльність.

Суперечки про кращі системи правління мають полемічний характер, оскільки не існує універсальної системи правління. Установа тієї чи іншої з них визначається історичним розвитком та національними особливостями конкретної країни, а становлення демократії залежить від успішного створення демократичних інститутів.

Подальший розвиток вітчизняних механізмів ефективного державного управління, зокрема, інституту президентства, потребує урахування досвіду (як позитивного, так і негативного) зарубіжних державно-владних систем, але обов'язково з обґрунтованим та критичним переосмисленням і пристосуванням відповідно до соціально-політичних особливостей України.

Список використаних джерел

1. Дональд Л. Горовиц. Различия демократий / Л. Дональд [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://old.russ.ru/antolog/predely/2-3/dem26.htm>
2. Лінц Х. Дж. Небезпеки президентства / Х. Дж. Лінц [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://ua-referat.com>
3. Паречина С. Г. Институт президентства: история и современность / С. Г. Паречина [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://lib.misto.kiev.ua/POLITOLOG/parechina.txt>
4. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран / В. Е. Чиркин [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1880_page_70.html
5. Краснейчук А. А. Державно-управлінські акценти взаємовідносин України з країнами Європи (на прикладі Румунії і Молдови) / А. А. Краснейчук // Державне управління: теорія та практика. - 2010. - № 2 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>

УДК 35.01:17.0

Бутирська Т.О.,

доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Ретроспективний огляд етики державного будівництва

У статті розглянуто різні аспекти історичного формування етики державного будівництва, проаналізовано взаємозв'язок етичних і моральних засад з онтологічними основами держави, показані відмінності етики у різні періоди історії людства, а також у різних культурно-цивілізаційних центрах і державах.
Ключові слова: етика, мораль, моральність, держава, державне будівництво.

Бутырская Т.А. Ретроспективный обзор этики государственного строительства

В статье рассмотрены различные аспекты исторического формирования этики государственного строительства, проанализирована взаимосвязь этических и нравственных начал с онтологическими основами государства, показаны отличия этики в разные периоды истории человечества, а также в разных культурно-цивилизационных центрах и государствах.

Ключевые слова: этика, мораль, нравственность, государство, государственное строительство.

Butyrskaya T.O. Retrospective review of ethics of the construction

There, in the article, various aspects of historical formation of ethics of a state building are considered, also an inter relation of ethics with ontologic basis of a state is shown there, as well as differences of ethic's essence during different periods of the human history, and in different cultural, civilization centers and states.

Key words: ethics, morality, state, state building.

Постановка проблеми. Незважаючи на світову економічну кризу - а точніше, поряд з проблемою економічної кризи, - все більшу важливість у мир-системному масштабі набуває проблема етики. Питання етики були актуальні в будь-якому історичному часі і просторі будь-якої держави. У даному контексті етика може розумітися, з одного боку, як культурний показник громадського рівня - в культурі завжди присутня етична складова, а з другого боку, - як показник вимірювання, оцінювання стану соціуму з позицій єдиного етичного поля. Етика в цьому сенсі еквівалентна оперуванню з предметами мислення, які ми можемо визначити як етичні начала. Хоча етичні начала і не абсолютні для людини, але саме вони є як результатом, так і необхідною умовою спільного проживання людей у будь-якій державі. Разом з тим виникає питання, з яким пов'язаний розвиток нашої технічної цивілізації і яке може стати визначальним для безперервності її існування, а саме - етика викликає (визначає) зміни в державі, або вона їх виправдовує, підводить під них фундамент? Інакше кажучи, - чи є сучасна етика інструментом, тобто чи зведена вона в просторі державного буття до положення артефакту, або ж існує якась субстанція, яку І.Кант свого часу визначив і описав як "моральний закон у мені?" У цьому контексті мета, яку ми можемо сформулювати в даній статті, полягає у відтворенні етики державного будівництва.

Виклад основного матеріалу. Якщо ми звернемося до своєї історії, то зауважимо, що будь-яка зміна культурних традицій і соціальних засад у державному бутті відображена в історії розвитку етики. Хоча саме тут це стандартне наукове словосполучення - історія розвитку - навряд чи доречно. Швидше - історії її існування, тому що в тому або іншому вигляді вона існувала паралельно з державою. Інакше кажучи, ці два найважливіших для існуючої цивілізації поняття - етика і держава - прямо і нерозривно пов'язані між собою. Чому ці поняття є найважливішими для існуючої цивілізації? Тому що цивілізація є виключно громадський спосіб вираження, можливістю існування цивілізації є держава. Звідси попередньо визначимо, що таке етика, і з'ясуємо, в чому суть її нерозривного зв'язку з державою.

Справа в тому, що в широкому сенсі етика це і є наука про державу. Чому? Тому що етика - це вихідні принципи, правила, норми, якими повинні керуватися люди у своїх справах і вчинках, а держава - це форма людського буття, де ці принципи, правила, норми втілюються в реальність. Етика - теорія моралі, вона досліджує її природу, сутність і зміст. Держава - це простір практичного заломлення цієї теорії, це місце її розвитку. Етика - вчення про моральність, що саме по собі нерозривно пов'язане з поняттям держави, оскільки саме моральне начало наказує нам піклуватися про загальне благо, спочатку втілене в це поняття. В.С.Соловйов [1] пише, що без цього турботи про особисту моральність стають егоїстичними, - тобто аморальними. Іншими словами, у трактуванні Соловйова етичний принцип безумовно і неодмінно повинен втілюватися в державній діяльності.

Таким чином, держава виступає як практичне втілення етичних ідей, і у цьому контексті моральність, подібно праву і релігії, виступає як історичне явище, яке обумовлюється потребами державного буття. Отже, як історично, так і логічно моральність і держава мають спільне походження, спільні корені, а це означає, що держава, по суті, залежить від тих же загальних принципів, що і моральність. Основна етична категорія - загальне благо, або спільний інтерес, звичайно втілює собою виток моралі і моральності, тому держава завжди представляє такий інтерес, адже сенс держави в тому, що вона становить опору для загального інтересу. З урахуванням цього чинника державна діяльність повинна відповідати моралі як ніяка інша, більш

того - державна діяльність може себе мислити тільки як конкретне втілення моральності. У даному контексті держава і моральність виступають як єдина форма впорядкування відносин між людьми, і держава, отже, і є етичним принципом, здійснення якого - обов'язкове для збереження цілісності держави.

При цьому, незважаючи на те, що ці поняття - етика, мораль, моральність - мають одну смислову спрямованість, вони виникли в трьох різних мовах.

Поняття "етика" має грецьке походження. Вперше термін "етика" вжив Аристотель як позначення особливої галузі дослідження - "практичної філософії", оскільки вона намагається відповісти на питання "що ми повинні робити?" у тій або іншій ситуації буття, щоб чинити етично правильно - тобто морально (від грец. *ethika*, від *ethos* - що спочатку означало звичайне місце проживання, і лише пізніше стало означати стійку природу того чи іншого явища, звичай, характер).

Термін "мораль" має латинське походження. Вперше термін "мораль" з'являється в латинській мові в IV столітті н.е. Цей термін введений Цицероном як показник того, наскільки людина здатна панувати над самою собою, нести відповідальність за себе і свої дії. Походить від латинського слова "*mores*", що означає "звичаї", від якого Цицерон утворив поняття *moralis* - моральний, і *moralitas* - мораль, які є прямими аналогами грецьких понять "етичний" і "етика".

І, нарешті, термін "моральність" має російське походження (нравственность). Вперше це поняття потрапило в словник російської мови в XVIII ст., після чого стало застосовуватися в російському побуті поряд з грецьким поняттям "етика" і латинським поняттям "мораль". Воно походить від кореня "нрав", і пов'язане з поняттям совісті, як здібності людини здійснювати самоконтроль.

Тепер повернемося до словосполучення "історія розвитку": чи можемо ми стосовно етики сказати, що вона "еволюціонувала"? Адже, по суті, етика - це структура цінностей, що відображає той спосіб мислити (і, відповідно, ту мову), який був притаманний тій чи іншій епосі. Або ж це всього лише "функціональний принцип", який обмежує уявлення, ставлячи його в рамки "способу мислення" певної епохи?

Це одна з центральних проблем державного буття, і ця проблема існує протягом майже трьох тисячоліть, що показує, з одного боку, її глибину, з іншого - її складність, яка посилюється тим, що в людській свідомості нові етичні цінності виникають, тоді як колишні з неї зникають. Можна сказати, що на цьому рівні ідеї порівнюються з ідеями, цінності порівнюються з цінностями, і висновок, чи відповідає етична ідея державному буттю, робиться на основі мислення, яке спирається на існуючі етичні переконання, і те, що сто років тому було високоморальним, сьогодні може бути оголошено аморальним, а завтра - буде пояснено по-новому, і тому звучатиме по-іншому, і змусить нас переосмислити свої принципи, положення і норми, як це вже було не раз. Справа в тому, що після того, як Декарт обґрунтував важливість і пріоритетність вивчення людського мислення, в цілому представниками різних теоретичних концептів було прийнято, що головним у філософії є людська свідомість. Але після Рассела і Вітгенштейна, коли з'явився логічний аналіз, такі поняття, як "перевага особистості" і "аналіз людської свідомості" замінили, відповідно, поняття "людський словник" і "аналіз його змісту". Така ситуація в культурному просторі суспільства. Щодо держави справа не менше, якщо не більш серйозна, що найбільш очевидно на прикладі А.Швейцера. Як відомо, Швейцер мав намір завершальну частину своєї філософії культури [2] написати у вигляді окремої роботи. Він хотів назвати цю роботу "Культурна держава", проте не зміг здійснити задумане. Чому? Тому що, будучи людиною чесною у своїх переконаннях і вчинках, Швейцер не знайшов у сучасному світі жодної держави, яка відповідала б його ідеальному уявленню про так звану культурну державу.

У цьому контексті будь-яка спроба розширити сферу державного буття означає на практиці більш глибоке проникнення в реальну сутність етичного як фундаментальну умову самої можливості цього розширення.

У "Сумі технологій" С.Лем серед іншого згадує про так звані "марковські схеми", які застосовуються при моделюванні всіляких еволюційних процесів [3, с. 543]. Процес називається "марковським", якщо його майбутній стан можна в імовірнісному сенсі передбачити, спираючись лише на відомості про нинішній стан, оскільки інформація про минуле для передбачення не потрібна. Застосовуються марковські схеми через відсутність машин для моделювання соціальних явищ, що пов'язано з тим, що ніколи не можна бути впевненим у результати моделю-

вання. Впевненим в результатах не можна бути остільки, оскільки при моделюванні процесів вищого рівня складності, до яких належать соціальні процеси, неможливо врахувати всі істотні параметри. До того ж послідовність математичного знання, яка визначає найкоротший шлях з точки "а" в точку "б", встановлюючи таким чином свою версію істини, не може бути передумовою для філософського або гуманітарного (sic. етичного) знання. Чому? Тому що в другому випадку шлях від однієї точки до іншої ніколи не буває прямим, або найкоротшим. А якщо ще точніше - найкоротший шлях до цієї початкової та граничної області людського знання ніколи не буває прямим. Можливо тому наші спроби вирішити існуючі проблеми в галузі державного будівництва з допомогою жорстких методів математичного (а пізніше, у випадку Лема - кібернетичного) знання не приносять очікуваного ефекту. Це один момент. Інший момент - це також момент етики, але не в її класичному відображенні, а в дещо іншому, постмодерністському ракурсі, коли в центрі уваги поставлено дію, що виходить не стільки із загальних принципів і вічних цінностей, скільки з аналізу та діагностики* ситуації. Ця дія є конкретною і націленою на боротьбу з "неприпустимим" з точки зору такого розуміння етичного дискурсу. До чого ми ведемо? Ми ведемо до того, що якщо в стані Української держави перестати спиратися на те, що, коли як і чому було, то, можливо, вдасться відключитися від постійного різнобою думок і ухвал з приводу вже давно минулих періодів та етапів, опис яких дуже сильно відволікає і, по суті, не дозволяє не те щоб зосередитися, але і просто дійти до осмислення нинішнього стану як самодостатнього. Що означає - як самодостатнього? Як такого, що є як даність, як реальність - духовна і предметна, не як модель дійсності, а як її існування, яке слід сприймати саме по собі без будь-яких попередніх описів, пояснень та відповідних застережень.

Якщо ми спробуємо розглянути свій справжній стан, не відволікаючись на те, чим ми були колись, нам буде простіше сприйняти себе як ціле, і з цих позицій відрефлексувати своє державне буття. Бо виключно "дане" ("настоящее"), яке осмислюється як єдина реальність, всеохопна цілісність даного нам державного буття, фіксується в нашій свідомості як матеріальне, предметне середовище. Можна сказати, що це "сьогодення" наповнене матеріальними подіями, які легко піддаються опису. Іншими словами, в цьому підході поняття "сьогодення" - це не поняття суто історичного часу, а широке поняття реальності державного буття. Саме в рамках цього підходу ми можемо усвідомити сьогодення не як абстрактно-невловимий стан, а як певне дане, як актуальну підставу подій, що відбуваються. Звідси, з цього підходу, впливає поняття "онтологія даного" ("онтология настоящего")** колись введеного М.Фуко [5] в категоріальний ряд постмодернізму.

Розглянемо цей стан більш докладно. Всі XVII-XIX ст. пройшли під знаком кантовського висловлювання, яке вселяє надію і заслуговує на те, щоб ми все ж привели його тут повністю: дві речі наповнюють мою душу благоговінням - зоряне небо над моєю головою і моральний закон у мені. І зоряне небо, і моральний закон, отже, дані звище - і те, й інше є об'єктивні даності, які існували до приходу кожного з нас в цей світ. Тим самим є об'єктивне "щось", тобто існує якась субстанція, що породжує моральний закон, що визначає громадську етику.

В той же час ми знаємо, що в різних суспільствах в досить таки схожих умовах існували різні етики - спартанська, афінська, македонська, перська, єгипетська. Якщо у Спарті реалізувалася етика в досить жорстоких формах, то в Афінах у цей час створювалася етика, близька до сучасного розуміння гуманізму, а в Китаї виникала етика даосизму з її основною тезою, що сильне і жорстке гине, а м'яке і слабке живе. Але навіть не заглиблюючись у далеке минуле: етика Радянського Союзу, коли він створювався, і його етика перед тим, як союзу не стало - це різні етики. Етика Європейського Союзу зразка 1992 р. і етика його ж в умовах розколу єврозони - це різні етики. Однак при цьому даний етичний простір, в рамках якого міститься унікальний реальний досвід нашого пострадянського і перед-європейського буття, відображає і описує наше сьогодення ("настоящее"). Тим

*Діагностика - це термін М.Фуко, який він використовує у своїй роботі "Наглядати і карати. Народження в'язниці" [4].

**Тут слід зазначити, на наш погляд, певний взаємозв'язок між концептами Лема і Фуко, який виражається в тому, що десь у середині там присутнє поняття еквіфінальності, яке рівно можна віднести і до кібернетики, і до філософії: еквіфінальність - це властивість системи приходити в певний стан, обумовлений лише її власною структурою, незалежно від початкового стану і змін середовища.

самим вже сам по собі простір етичного відображає і описує наше сьогодення, він в широкому сенсі є онтологією цього сьогодення, онтологією нашого державного буття.

Уточнимо, що під онтологією розуміється загальна теорія буття. Тим самим, з одного боку, постмодернізм у термінах, або у філософських архетипах не відходить від класичної філософії. Водночас, з другого боку, необхідно усвідомлювати величезну різницю між тим розумінням сьогодення ("нашого"), яке існувало до класичної філософії, і тим його розумінням, яке виникло в постмодернізмі. Приміром, Г.В.Лейбниц [6] у "Нових дослідях про людський розум" пише, що дане багате майбутнім і обтяжене минулим, а в "Дослідах теодіцеї" вказує, що гармонія виробляє зв'язок як майбутнього з минулого, так і "нашого" з відсутнім. Але в чому саме полягає різниця? Різниця полягає в означуванні категорії "гармонія" стосовно простору людського (sic. державного) буття. Дійсно, якщо ми порівняємо, наприклад, визначення просвітителя-класика Г.В.Лейбница і визначення просвітителя-постмодерніста Ж.-Ф.Ліотара (який у "Стані постмодерну" [7] пише, що перешкоди, з якими стикаються точні дослідження держави, пов'язані не стільки з їх дорожнечою, скільки з природою матерії), то ми побачимо, що класичне знання направлено на пізнання світу в співрозмірності, тоді як постнекласичне - постмодернове знання, навпаки, намагається посилити нашу здатність "існувати в неспіврозмірності".

Онтологія сьогодення - це онтологія, яка показує, що наявний стан держави (а значить і суспільства, і індивіда), задано соціокультурно детермінованими значеннями етичного дискурсу, як стилю мислення: нагадаємо, що Аристотель перший задав питання Канта - що я повинен робити, щоб жити правильно. Взагалі, стародавні греки торкнулися, або підняли, всі ті основні питання, які хвилюють людину і примушують працювати її мислення незалежно від часу в його триваючому вимірі. Але тоді залежно від чого? Залежно від культури, точніше - від язика, яким в даній конкретній культурі описуються ті або інші етичні пріоритети, а якщо ще точніше - то від його "як" і "що". Саме в такій послідовності - спочатку як, а потім - що. Це пов'язано з природою тих незмінних об'єктів, або категорій, складових "що" - справедливість, гідність, благо. Але "як" - це вже визначається культурою, і не її рівнем, а швидше її напрямом, або етичним дискурсом державного буття.

У цьому контексті очевидно, що основне завдання державного будівництва полягає не стільки в державному управлінні, з яким державне будівництво звичайно змішують, скільки у визначенні етичного дискурсу, іншими словами - у вдосконаленні світогляду соціуму по відношенню до поняття "держава". Але водночас це визначення - визначення етичного дискурсу державного буття, в першу чергу має стосуватися культури вищих керівних осіб управління державою - осіб, в чій обов'язки входить організація державного буття, тобто - організовуючих фігур держави і соціуму. Чому в першу чергу? Тому що, як пише Х.Арендт, яка визначає соціум як "парадоксальну множинність унікальних істот" [8, с. 132], наше державне життя засновано на припущенні, що саме через організацію ми можемо створювати умови рівності. Що таке рівність? Рівність - це співбуття, спільне буття. Проблема полягає в тому, що людина здатна спільно діяти у спільному просторі державного буття, тобто займатися державним будівництвом, тільки разом з рівними собі. Ця необхідність - підтримувати в державі інститут рівності, - найбільш очевидно відображена в так званому таліоні, або золотому правилі етики, яке формулюється таким чином: у всьому, як хочете, щоб інші чинили з вами, робіть так і ви з ними.

Отже, ключове питання державного буття - питання ефективності та успішності державного будівництва - в основі своїй містить етичний аспект. Тим самим етика, будучи фундаментальною умовою самого існування держави, водночас є й умовою її розвитку, інакше кажучи, - необхідною умовою виникнення і здійснення державного будівництва. Чому необхідною? Тому що етика якраз і є базою сутнісного втілення держави як форми людського буття, що дозволяє здійснювати духовно осмислене державне будівництво, оскільки відображає глибокі внутрішні уявлення людей про державу і порядок, саме наявність етичної складової дає можливість здійснювати гідне спілкування на рівні всього людства.

Висновки теорії відносності показують, що людство зовсім не є заручником часу і має певні можливості переміщення в часі, які, проте, обмежені лише рухом в майбутнє; проте це істотно розширює межі свідомості і можливості держави: власне кажучи, такий рух держави в майбутнє і складає зміст державного будівництва. Тим самим відкрита Ейнштейном властивість матеріального світу істотно змінює картину державного буття: з нього виходить, що держава

існує тут, зараз (буття) і завтра (становлення), тобто розвивається від буття до становлення. При цьому слід підкреслити наступне:

- по-перше, мова не йде про протиставлення буття становленню, але мова йде про їх сполучення - буття як становлення, держава як державне будівництво;
- по-друге, сполучене поняття буття як становлення держави (як державного будівництва) інтерпретує час як конструкцію.

Особливо відзначимо, що важливим наслідком інтерпретації часу як конструкції виступає можливість етичної його артикуляції, і в постмодернізмі час вже артикулюється в категоріях етичної відповідальності: за Ж. Дельозом [9] немає більше Адама-грішника, а є світ, в якому Адам згрішив*. Зокрема, на цьому концептуальному рівні виникає уявлення про те, що майбутнє існує в поточному, у його можливостях і субстанціальних (від лат. *substantiality* - реальність) передумовах. В контексті цієї властивості матеріального світу виникає відмова від ідеї держави як якоїсь позачасової константи і відбувається усвідомлення держави як певної перманентної трансформації, яка відображає сутнісні характеристики держави, а не сприймається як подолання проблем за допомогою постійної корекції концептуальних засобів - влади, права, ідеології та ін. Звідси стає ясно, що завдання дослідника полягає в тому, щоб аналізувати власне дане державного буття, яке в цьому сенсі можна діагностувати як не що інше, ніж те, що відбувається "тут і тепер".

Важливо підкреслити, що в контексте "тут і тепер" проголошена Н. Саркозі "Європа двох швидкостей" абсолютно наочно підтверджує основну тезу французького ж філософа і соціального теоретика П. Вірільо [10], в роботах якого центральною є тема "швидкості та політики". Зокрема, на думку Вірільо, диктатура граничної швидкості виробляє новий, небачений за своєю силою вид влади, який кидає виклик сучасній демократії. Тому немає ніякої демократії, є тільки дромократія - влада швидкості від грецького кореня *dromo*, що означає різні аспекти і швидкості руху. Інакше кажучи, розвинені держави - це ті держави, які досягли успіху в нарощуванні швидкості, як базового принципу західної цивілізації. У той же час залізний закон вимагає швидкості руху до тотальної війни, яка, на думку Вірільо, належить спільній культурній тенденції заходу знищувати "іншого", опонента, суперника.

Неважко помітити, що в цих етичних умовах демократичне питання про участь людей в управлінні державою поступово втрачає своє значення, тому що демократична влада не базується на правах і свободах громадян. Тоді на чому ж? Вона базується на двох моментах, а саме:

- 1) на вилученні і витісненні частини населення держави в групи маргінального пролетаріату;
- 2) на культурі готовності держави до війни.

Тим самим фундаментальними основами державного устрою в цій культурній тенденції є три складові, а саме: війна, швидкість і технологія. Тому сьогодні вищезазначене питання, очевидно, слід ставити інакше - про відсторонення людей від участі вже не в управлінні державою, а в самому державному бутті. З чим це пов'язано? Це пов'язано з тим, що саме по собі повноцінне державне буття для більшості людей стає все більше і більше непосильним завданням, оскільки, з одного боку, - зв'язок швидкості і влади, що забезпечує доступ до швидкості, а з другого - простір, заблокований обмеженими швидкостями. Таким чином мав рацію С. Лем [3, с. 553], коли в 1967 р. писав, що динамічні закономірності візьмуть верх над етичними установками.

Однак що таке сьогодні, в третьому тисячолітті, етика? Етика - це вчення про моральні підстави ставлення людини до себе, до іншого, до життя. Звідси будь-які інновації в цій сфері можуть, звичайно, змінити зовнішній вигляд її окремих проявів, навіть саму модель поведінки, але! При цьому залишаючи без особливих змін її внутрішній зміст, якій співвідноситься насамперед з мораллю і традиціями людського буття. Ці внутрішні значення, у свою чергу, прямо пов'язані з контекстом свого безпосереднього застосування - з державою.

Що таке у цьому контекстуальному зв'язку етика держави? Етика держави - це особлива сфера дослідження держави як форми людського буття, в рамках якої осмислюються моральні підстави державного життя.

*Слід згадати, що в сучасній методології синергетики час також розглядається насамперед як деяка конструкція, і, отже, несе деяку етичну відповідальність.

Адже за великим рахунком все, що ми називаємо оптимізацією, модернізацією, і т.д. - це є підрозділи етики, і в особливості таке поняття, як публічна діяльність адміністрацій, або діяльність публічної адміністрації - адже у будь-якому випадку ця діяльність містить аксіологічний підтекст і визначається не стільки етичними переконаннями осіб, уповноважених на виконання функцій держави, скільки етичним образом держави, тобто тим етичним полем, комбінації елементів якого не впливають з якихось зовнішніх по відношенню до держави процесів, а вбудовані в саму структуру держави. Згідно з оцінкою С.Кьєркегора [11], людина не може жити виключно етичним життям - в ній все одно неминуче буде присутній елемент зовнішнього і випадкового. У даному контексті етична проблема осмислення держави і державного полягає в тому, щоб як вихідний пункт для пояснення питання про сенс держави розглядати не людину, а саму державу. Це дуже добре можна пояснити з допомогою досить відомого (спочатку гегелівського, а потім хайдеггерівського) терміна присутність - *dasein*: людина присутня у державі, вона приходить і йде з державного буття, яке, як і античне *arche* (основа всього), не може бути пов'язано з присутністю людини. Точніше кажучи - повинне бути звільнене від цього зв'язку. Але в той же час - державне буття співрозмірно людині, і держава як суще може розкритися тільки їй.

Важливо прояснити, що при такому підході людина прив'язана до державного не за допомогою правового закону або нормативу, і не різними політичними цілеустановками, а безпосередньо своєю присутністю, що виключає будь-яке лицемірство рішень. Істотні у цьому контексті поняття індивідуальної етики та етики соціальної, які розуміють не різні принципи моральності, а їх взаємозв'язок у культурному просторі держави. Водночас вони мають різні предмети: предметом індивідуальної етики є обов'язки людини перед самою собою і окремими особами, тоді як предметом соціальної етики є обов'язки людини перед соціумом і державою.

Висновки. Виходячи з вищевикладеного питання розуміння сутності етики можна поставити таким чином, а саме - логіка, раціональне, або алогічне, інтуїтивне, тобто ірраціональне розуміння лежить в основі нашого розуміння морального. Іншими словами, ми повинні зрозуміти, де в сучасному розумінні є простір об'єктивного, де його джерело. З одного боку, прекрасна строгість античності щодо подібних тлумачень зникла, здавалося б, назавжди, але! Насправді нічого подібного не сталося, не змістилися навіть акценти, - змінилися тільки умови, причому кардинально змінилися. З другого боку, сама зміна умов в тому і полягає, що зовні відпала необхідність у постановці пошуків об'єктивного - воно задано спочатку самими цими умовами, тобто сьогодні самі умови державного існування і є об'єктивність. У державному бутті, в якому ми присутні, сучасний простір етичного - це об'єктивно, але не даний, а заданий простір. Але, у свою чергу, чи не означає це існування певної об'єктивної метаумови, яка проявляється незалежно від того, як ми розуміємо або пояснюємо суть етичного, і таким чином виправляє нас там, де ми допускаємо його неправильне тлумачення?

Події, що відбуваються в даний час в Європі зокрема і у світі в цілому, чітко показують два моменти, а саме:

1) у теоретичному (ідеальному, духовному, раціональному) плані поняття держави розвинутої і держави нерозвинутої все більше і більше розвиваються;

2) у емпіричному (матеріальному, практичному) плані ми виразно наближаємося до якоїсь граничної межі, що визначає, відображає і відокремлює поняття держав розвинених від держав нерозвинених.

Неважко помітити, що на перший погляд дані моменти вступають у так зване логічне протиріччя, згідно з яким, якщо "а" є "а", то воно не може одночасно бути також і "б". Однак тільки на перший погляд, тому що якщо ми розглянемо цю обставину через конкретне семантичне значення, то зауважимо наступне. Ключове слово тут, або, скажімо так, пріоритетне, що відроджує сенс державного будівництва на даному етапі (а якщо дотримуватися смислового значення як об'єднуючого, то на минулому, сьогоденному та майбутньому етапах нашого державного часу, тобто того, в якому ми маємо можливість бути присутнім - не можна, на жаль, сказати: брати участь), це, незважаючи на вищевикладені тенденції, демократія. Чому? Тому що це слово однаково приймається (хоча точніше буде сказати "декларується") за якусь точку відліку як розвиненими, так і нерозвиненими державами.

Це, у свою чергу, дає нам деякі підстави для того, щоб спробувати дати наступне ситуативне визначення демократії, а саме: демократія - це один із способів державного будівництва,

етичні принципи якого по-різному визначаються і втілюються в кожній сучасній державі. Однак тут важливо зазначити істотну обставину, а саме: при бажанні замінити процес предметного етичного втілення держави просто освоєнням символічних демократичних уявлень про державу, буття держави (а відповідно і державне управління) не здійснюється. Воно залишається в потенційному стані, на рівні умов і можливостей, і згодом втрачає потенційну роль у актуалізації існування держави. І тоді, за відсутності основної умови, або етичного дискурсу, відбувається звернення до динамічних закономірностей, де вже, власне, і відбувається виробництво цього дискурсу. Але в цьому випадку сам дискурс, будучи похідним артефактом, визначає собою вже не етичний простір держави, а всього лише умови його породження в державному бутті.

Список використаних джерел

1. Соловьёв В. С. Оправдание добра / В. С. Соловьёв // Соч. в 2 т. - М. : Книга, 1988. - Т. 1; Соловьёв В. С. Лекции по истории философии / В. С. Соловьёв ; публ. и послесл. В. А. Смирнова // Вопр. философии. - 1989. - № 6. - С. 76-137.
2. Альберт Швейцер. Культура и этика. / Швейцер Альберт ; пер. Н. А. Захарченко и Г. В. Колшанского ; общ. ред. и предисл. проф. В. А. Карпушина. - М. : Прогресс, 1973. - Albert Schweitzer. Kultur und Ethik. - M?nchen, 1960.
3. Лем С. Сумма технологий / С. Лем. - М. : АСТ, 2001.
4. Фуко М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы / Мишель Фуко ; пер. с франц. В. Наумова / под ред. И. Борисовой. - М. : "Ad Marginem", 1999.
5. Фуко Мишель. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет : пер. с франц. / Мишель Фуко. - М. : Касталь, 1996.
6. Лейбниц Г. В. Новые опыты о человеческом разуме / Г. В. Лейбниц. - М. : Теодицея, 1996.
7. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар ; пер. с фр. Н. А. Шматко. - М. : Ин-т экспериментальной социол. - Спб. : Алетейя, 1998; Ж.-Ф. Лиотар. Ответ на вопрос: что такое постмодерн? / Ж.-Ф. Лиотар ; пер. с фр. А. Гараджи. - М. : "Ad Marginem", 1994. - С. 307-323.
8. Арендт Х. Ситуация человека / Х. Арендт // Вопр. философии. - 1998. - № 11.
9. Делез Ж. Эмпиризм и субъективизм. Критическая философия Канта. Бергсонизм. Спиноза / Ж. Делез ; [пер. с фр. и послесл. Я. И. Свирский]. - М. : Per Se, 2001.
10. Virilio P. Vitesse et politique: essai de dromologie / P. Virilio. - Paris, Galil?e, 1977; Поль Вирильо. Машина зрения. - М. : Наука, 2004.
11. Кьеркегор С. Страх и трепет / С. Кьеркегор. - М. : Республика, 2010.

УДК 101:32:005

Рубан Ю.Г.,

кандидат технічних наук, заслужений журналіст України

Історичний підхід до аналізу політичної комунікації: оцінка Платоном форми і змісту представлення політики

Стаття присвячена розкриттю історичності політичної комунікації як явища і поняття, демонстрації можливостей історичного підходу до її аналізу на прикладі античної демократії та актуальності результатів Платонівського аналізу політичної комунікації.

Ключові слова: політична комунікація, Платон, демократія, ідеологія.

Рубан Ю.Г. Исторический подход к анализу политической коммуникации: оценка Платоном формы и содержания представления политики

Статья посвящена раскрытию историчности политической коммуникации как явления и понятия, демонстрации возможностей исторического подхода к ее анализу на примере античной демократии, а также актуальности Платоновского анализа политической коммуникации.

Ключевые слова: политическая коммуникация, Платон, демократия, идеология.

Ruban Yu.G. Historical approach to the Analysis of Political Communication: Plato's estimation of the form and the content of the policy

The article accentuates the importance of the historical approach to the analysis of political communication as a phenomena and a term and demonstrates the actuality of Plato's estimation of the form and the content of the policy.

Key words: political communication, Plato, democracy, ideology.